

IZVEŠTAJ SA STRUČNE EKSKURZIJE KOMISIJE ZA KARST SGD

ISTOČNA SRBIJA / STARA PLANINA

15.05-17.05.2015

U periodu 15. do 17. maja 2015. godine članovi Komisije za karst Srpskog geološkog društva, obavili su stručnu ekskurziju na području južnog dela Karpatskog masiva u istočnoj Srbiji. Ekskurzija je obuhvatila terene Suve planine, Svrljiških planina, Belave, ali je najveći deo bio posvećen terenima Stare planine i obilasku njenih brojnih geoloških, hidroloških i geomorfoloških fenomena, ali i kulturno – istorijskih znamenitosti. U stručnoj ekskurziji učešće je uzelo 11 članova komisije, kao i 3 gosta, među njima i predstavnik Komisije SGD za zaštitu geonasleđa. Vođe puta bili su prof. Veselin Dragišić i prof. Vesna Ristić Vakanjac, predsednik Sekcije za hidrogeologiju SGD. Naš pokrovitelj i domaćin HE Zavoj, Pirot obezbedio je smeštaj u objektima na Zavojskom jezeru.

Prvog dana, 15 maja nakon okupljanja učesnika stručne ekskurzije u Paraćinu, izvršen je obilazak terena Suve planine uz posetu brojnim karstnim vrelima na njenom obodu, kaptiranih za vodosnabdevanje Niša. U nastavku, maršruta je vodila preko Babušničke kotline, Zvonačke banje i kanjona reke Jerme, sve do Pirotske kotline i baze na Zavojskom jezeru.

Drugi terenski dan bio je isključivo posvećen Staroj planini. Posete su uključile objekte u slivu Dojkinačke reke, Jelovice, Visočke reke, kao i u Odorovačkom polju.

Trećeg dana, 17 maja, tura je vodila kanjonom Temštice sve do Toplog dola, a zatim se preko južnog oboda Svrljiške kotline i Niša, išlo nazad ka Beogradu.

Objekti na maršruti:

1. Jelašnička klisura

Specijalni rezervat prirode.

2. Bojanine vode

N 43° 13' 16,2" E 022° 06' 45,4" , 847 m.n.v.

Izvor na zapadnom krilu Suve planine, na kontaktu dogerskih karbonatnih sedimentata i crvenih permjskih peščara. Izmerena je izdašnost od 3 l/s.

3. Belopalanačko vrelo

N 43° 12' 55,0" E 022° 18' 47,2" , 292 m.n.v.

Vrelo koje drenira JZ obod Belave sa Vlaškom planinom, kaptirano za snabdevanje vodom Bele Palanke. Aktualna izdašnost oko 400 l/s.

4. Vrelo Mokra

N 43° 12' 27,2" E 022° 17' 04,7", 350 m.n.v.

Uzlazno vrelo kaptirano za snabdevanje Niša vodom od 1987. Izdašnost na prelivu oko 100 – 150 l/s.

5. Vrelo Divljana

N 43° 10' 32,8" E 022° 18' 14,3", 366 m.n.v.

Vrelo kaptirano za snabdevanje Niša vodom. Izdašnost oko 400 l/s.

6. Vrela Ljuberače (Lužnička vrela)
N 43° 08' 33,2" E 022° 19' 30,9", 464 m.n.v.

Razbijeno izvorište kaptirano za vodosnabdevanje Niša i Babušnice. Aktualna izdašnost veća od 1000 l/s.

7. Kanjon Jerme

8. Reka Visočica

Učesnici u blizini crkve Svetog Petra i Pavla, Rsovci, na desnoj obali Visočice. Proticaj reke približno oko 5000 l/s.

9. Vodopad Tupavica
N 43° 16' 09,6"
E 022° 46' 36,3",
1044 m.n.v.

Vodopad u kanjonu
Dojkinačke reke (leva
obala).

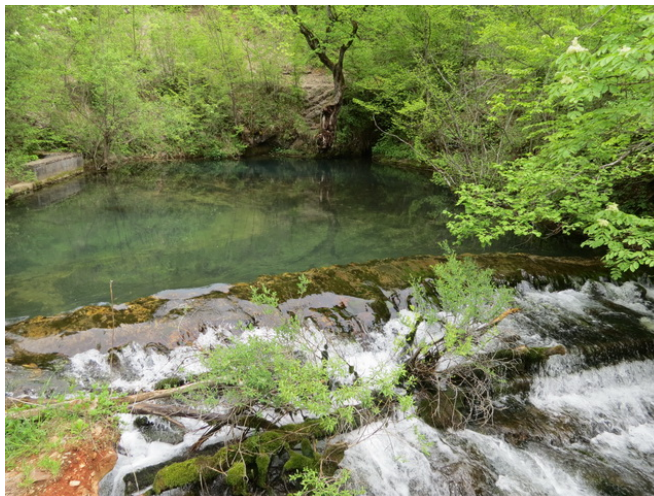
Dojkinačka reka – bujični tok na crvenim pešćarima perma

10. Jelovičko vrelo

N 43° 11' 01,8" E 022° 50' 20,5", 763 m.n.v.

Uzlazno vrelo koje drenira trijasko krečnjake Stare planine. Izdašnost oko 800 l/s.

11. Klisura Slavinjsko (Rosomačko) grlo

N 43° 09' 06,3" E 022° 51' 40,5", 798 m.n.v. Proticaj rečice približno 200 l/s.

Jedan od najlepših manjih kanjona u Srbiji. Vodotok usečen u gornjokredne sedimente. Objekat je pod 2. stepenom zaštite.

12. Protopopinačko vrelo

N 43° 04' 33,4" E 022° 52' 18,1", 703 m.n.v.

Vrelo uzlaznog tipa u središnjem delu Odorovačkog polja (probija tanke plio-kvartarne jezerske naslage). Temperature vode variraju od 12 – 14 °C. Kaptirano je za Dimitrovgrad. Izdašnost u minimumu je oko 40 l/s, dok za grad ide konstantno oko 10 l/s.

13. Vrelo Temske

N 43° 15' 57,5" E 022° 33' 45,3", 425 m.n.v.

Izdašnost vrela oko 25 l/s. Vodopad bigar visine oko 20 m.

14. Kanjon Temštice (od Temske do Toplog dola)

*Crveni permski
peščari*

15. Vodopad Bazoviljskog vrela

N 43° 21' 18,8" E 022° 26' 55,7", 445 m.n.v.

Vrelo drenira aptske krečnjake i na oko 2km je od bigrenih naslaga preko kojih izdanske vode prelivaju. Visina vodopada je 20 m, izdašnost vrela pri obilasku bila je oko 60 l/s.

16. Ponor Pandiralo

N 43° 22' 24,4" E 022° 19' 44,8", 625 m.n.v.

Kapacitet ponora Svrljiškog Timoka u selu Perišu bio je približno 80 l/s.

Crkva manastira Sv. Jovana u kanjonu Jerme

Crkva u steni Sv. Petra i Pavla u Rsovcima sa čuvenom freskom Čelavog Isusa

Konak i crkva Sv. Djordja u Temskom manastiru

*Etno kuća
Smilovci*

Jezero HE Zavoj iznad Pirota

“Svi smo mi pomalo i Paleontolozi” (ili bi bar voleli da smo...)

Osnovni cilj i zadatak druge realizovane stručne ekskurzije Komisije za karst Srpskog geološkog društva, razmena stručnih mišljenja i iskustava, uz aktivno druženje, u potpunosti je ostvarena. Pridružite nam se u budućim avanturama!

u Beogradu, maj 2015.godine

priredili:

prof. Zoran Stevanović, Predsednik Komisije za karst SGD
i Veljko Marinović